

Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach
Právnická fakulta
Katedra obchodného práva a hospodárskeho práva

Oponentský posudok na habilitačnú prácu

JUDr. Petra Tégla, Ph.D.:

„Veřejné seznamy podle občanského zákoníku“

Mám tú česť byť podľa listu prof. JUDr. Jana Hurdíka, DrSc., predsedu habilitačnej komisie, z 11. júla 2016 ustanovený za oponenta v habilitačnom konaní habilitanda JUDr. Petra Tégla, Ph.D., habilitačnej práce s názvom „*Veřejné seznamy podle občanského zákoníku*“. S odvolaním sa na uvedené podávam tento posudok. Recenzent vrelo uvítal možnosť – po určitom časovom odstupe od jeho vlastného skúmania materiálnej publicity registrov v nemeckom práve – zahĺbiť sa do komplexného rozboru problematiky v príbuznom právnom poriadku. Predbiehajúc samotné zhodnotenie, žiada sa uviesť, že predkladaný text očakávania recenzenta viac ako naplnil.

Vymedzenia cieľa práce a aktuálnosť problematiky

Môže sa zdať, že určitým nedostatkom práce je absencia jasne vymedzeného cieľa práce, ktorého naplnenie by sa dalo jednoducho posúdiť. Cieľ práce je ale pomerne jednoduché z práce samotnej vyvodieť. Autor v práci podrobujúce systematickému a podrobnému rozboru súbor otázok súvisiacich s verejnými zoznamami podľa nového českého občianskeho zákonníka, vytknúť otázky, ktoré sa môžu javiť ako sporné, či už z pohľadu teórie alebo praxe a ponúknuť riešenia týchto problémov.

Vzhľadom na praktické potreby ako aj absenciu komplexného doktrinálneho spracovania ide o prácu aktuálnu. Aktuálnosť spracovania podčiarkuje nedávna rekodifikácia súkromného práva, a z pohľadu slovenského oponenta aj postup prác na rekodifikácii súkromného práva na Slovensku (ktoré autor zblízka sleduje, a aj v práci komentuje).

Spôsob spracovania a metódy

Predložená práca síce neobsahuje osobitnú stať venovanú použitej metodológii, je ale očividné, že použité metódy (indukcia, dedukcia, analýza, syntéza a podobne) sú štandardné v rámci poctivého výskumu v oblasti právnych vied. Zrejma je aj metóda výstavby štruktúry práce (k tomu nižšie).

Vyzdvihujem, že autor dôkladne pracuje s historickými ako aj zahraničnými zdrojmi. Významná pre prácu je tak najmä komparatívna metóda. Veľmi dôležité pre používanie (resp. pre objasnenie používania) komparatívnej metódy je vyjadrenie autora: „*Vycházíme z toho, že bylo-li do českého prostředí v souvislosti s rekodifikací soukromého práva záměrně převzato pravidlo (či institut) z jiného právního řádu, pak se záměrem – byť i vyjádřeným mlčky – převzít pravidlo s obsahem, jaký má v zemi původu. Obsahem se pak jistě nemyslí pouhý text ustanovení, nýbrž to, jakým způsobem je pravidlo rozvíjeno dogmatikou a judikaturou vysokých soudů té které země. Tento přístup je metodologicky korektní a je v souladu s teleologií pravidla.*“ Je na škodu, že toto významné stanovisko, ako aj následný výklad výnimiek z tohto pravidla, nachádzame až na s. 50. Ako bolo naznačené, určitá úvodná metodologická stať by čitateľa vhodne uviedla do spôsobu spracovania predloženej práce.

Rozsahom úplne zanedbateľná časť práce vznikala podľa údajov autora v spoluautorstve, čo autor riadne priznáva (s. 18).

Reflexia súčasného stavu problematiky

Autor komplexne reflektuje súčasný stav spracovania v právnej vede a praxi. Zameriava sa na českú právnu úpravu, doterajšiu prax a črtajúcu sa doktrínu, nevynecháva však ani klasické „prvorepublikové“ (či predvojnové) diela. Podstatne je ovplyvnený najmä poľským právom. Podrobný rozbor poľského práva zaujímavým spôsobom ilustruje postavenie a rozvoj právnej vedy v Poľsku. Reflektuje však dôkladne aj úpravu nemeckú a rakúsku.

Autor pritom pristupuje – hlavne k súčasníkom – výnimočne kriticky a zasiahne každú nedokonalosť prezentovaného výkladu. Jeho prístup je v tomto konzekventný a slúži veci.

Štruktúra práce

Práca je spracovaná systematicky. Autor ju delí do ôsmich častí, ktoré nasledujú logicky, doplnené o úvod. Prvá je venovaná úvodným výkladom o „knihovnom práve“, najmä jeho základným princípom. Druhá časť obsahuje podrobnejší rozbor princípu formálnej publicity verejnej knihy. V tretej a štvrtej časti autor približuje problematiku možnosti existencie viacerých limitovaných vecných práv na tej istej veci, ich kolíziu a zásady jej riešenia. Piata časť sa venuje inštitútu prednostného práva k zriadeniu vecného práva. Šiesta časť je asi najzásadnejšou pre prácu a je venovaná princípu materiálnej publicity. Siedma a ôsma kapitol sú venované na prvý pohľad zhodným, napriek tomu však rozdielnym inštitútom: poznámke sporu (*rozepře*) a poznámke spornosti. Tieto dve nástroje dokresľujú, resp. ako uvádza autor „*zjemňujú*“ pôsobenie princípu materiálnej publicity. Prínos jednotlivých častí práce je vyrovnaný, autor sa snaží o komplexné spracovanie problematiky. Recenzent len pri kapitole VI druhej časti (s. 81) vnímal určité zúženie výkladu.

Autor aj pri štruktúre spracovania nezapiera svoju súčasnú profesijnú preferenciu – komentátora v sebe. Aj štruktúra výkladu tak do určitej miery kopíruje štruktúru ustanovení OZ (§ 980 a nasl.).

Silnejšie stránky práce

Najsilnejšou stránkou práce je komplexný rozbor azda všetkých jednotlivostí v rámci danej otázky, približujúci detailnosť rozboru popredným európskym civilistickým rozborom. Badať prácu a rukopis systematizátora výkladu a kritického komentátora právnej úpravy.

Slabšie stránky práce

Silná stránka práce je asi aj prejavom jej slabšej stránky. Práve zvolená metóda podrobného rozboru jednotlivostí kladie na čitateľa pomerne vysoké nároky. Zdá sa, akoby bola práca určená pre čitateľa, ktorý hľadá odpoveď na konkrétnu otázku, a nie pre čitateľa, ktorý by hľadal abstrakcie a zovšeobecnenia (preto aj niektoré otázky v závere). Princípy či zásady tu nie sú výsledkom úvah, ale vstupom do úvah, nástrojom na dosiahnutie výsledku, pomôckou pri výklade práva.

Okrem chýbajúceho artikulovaného cieľa môžeme vytknúť, že v práci absentuje záver, ktorý by bol formálne oddelený od samotného textu práce. To by mohlo byť považované za kardinálny nedostatok (ak by autor skutočne k žiadnemu záveru nedospel), v tomto prípade je to ale zrejme daňou za spôsob spracovania. Práca obsahuje *universum* poznatkov a názorov, ktoré na seba do veľkej miery nadväzujú. Tieto čiastkové závery sú samy o sebe veľmi nesúrodé, a zrejme ich je možné len rekapitulačne (ba až duplikáčne) uviesť do záveru, čím by záver na význame stratil. Akýkoľvek zjednodušujúci záver sa preto autorovi asi zdal úplne banálny alebo naopak nemožný. Sám oponent je ale zvedavý, ako by sa bol autor býval s touto výzvou popasoval. Verím, že pri prípadnom knižnom vydaní by bol tento nedostatok odstránený.

Formálna stránka práce

Práca je napísaná kultivovaným jazykom a vykazuje minimálne množstvo preklepov. Manuskriptu by prospel formálne vhodnejšie spracovaný obsah, to je však typografická zástupnosť. Oceňujem snahu o chirurgickú exaktnosť pojmoslovía. Aké dôležité je správne chápanie jednotlivých pojmov, ako aj rozdiely medzi právnickým a laickým vnímaním slov, ilustruje napríklad pri výklade pojmu dobrá viera, kde uvádza, že spravidla nemá žiadny hodnotový rozmer (pozri úvahy a kritiku publikovaného názoru na s. 255).

Výhradou skôr formálneho charakteru je to, že poznámky pod čiarou niekedy – aj keď zriedka – obsahujú text, ktorý by si zasluhoval poňať do samotného hlavného textu práce. Napríklad výklad o materiálnej publicite v poznámke č. 141 na s. 50.

Samotný obsah práce, pripomienky a podnety

Práca je spracovaná dôkladne. Na tomto mieste poukážem len na niektoré zaujímavosti, ktoré považujem za hodné spomenutia.

Zaujímavé je poukázanie na súčasné nedokonalosti a nie úplnú previazanosť hmotnej úpravy OZ s úpravou knihovního práva (s. 23/24).

Oponent nezdíeľá názor autora, že princíp formálnej pravdy a princíp materiálnej publicity sa až natoľko prelínajú, ako autor naznačuje (s. 29) a dovoľí si mať výhradu aj k názoru, že princíp formálnej pravdy by mohol byť *a priori* založený len na vyvrátiteľnej domnienke pravdy. Mysliteľný je podľa môjho názoru aj svet, v ktorom by právny stav bol konštruovaný zápisom a ten nebol by vyvrátiteľný (s výnimkou faktických údajov – teda údajoch o faktoch, nie o práve). Naopak, veľmi presvedčivé sú úvahy o ideálnom verejnom zozname a jeho obmedzeniach (s. 32/33).

Pri vymedzení verejného zoznamu podľa OZ podrobne rozlišuje medzi verejným zoznamom a verejným registrom, poukazujúc na určité formulačné nepresnosti českého práva (s. 37 a nasl.), z dôvodovej správy vyvodzuje záver, že verejný zoznam je len ten, ktorý je verejne dostupná, čo však kritizuje (s. 40). Za verejné záznamy považuje kataster nehnuteľností, plavebný register a námorný register (s. 48). Pri analýze jednotlivých registrov si všíma detaily a nedostatky právnej úpravy. Poukázať je možné napríklad na jeho výklad „náznaku“ materiálnej publicity leteckého registra (s. 44 a nasl.), ktorý završuje záverom, že letecký register nie je verejným zoznamom podľa OZ (s. 46).

Určité výhrady mám k materiálnej publicite vo vzťahu k postúpeniu zabezpečenej pohľadávky (s. 56 a nasl., najmä s. 58/59), kde si myslím možné uvažovať medzi abstraktným pôsobením publicity a konkrétnym pôsobením určitej notifikačnej povinnosti (okrem toho, nebolo by možné uvažovať aj o kolízii noriem?). K tomu otázka v závere posudku.

V tretej časti venovanej kolízii limitovaných vecných práv vychádza z tézy, že panujúci princíp OZ je princíp poradia, ktorý je však doplnený princípom redukcie (s. 88). Oponent má určité výhrady k vhodnosti pojmu princíp redukcie, keď priliehavejší by bol princíp proporcionality (zdá sa, že doslovný preklad poľského či nemeckého označenia). Ide skôr o vyvažovanie, ako o redukcii (pozri výklad na s. 97/98).

Podnetný je výklad o tom, či poradie limitovaných vecných práv je súčasťou obsahu vecného práva, resp. jeho vlastnosť (s. 89 a nasl.). Podnetný je výklad najmä v tom, že pomerne zložitú teoretickú otázku prezentuje aj ako problém s dôležitými praktickými dopadmi.

Pri úvahách o kolízii obligačných práv, resp. vecného a obligačného práva na účely poradia limitovaných práv zastáva reštriktívnu pozíciu (s. 105), poukazuje však aj na poľskú doktrínu pripúšťajúcu výnimočne opak, avšak z dôvodu osobitnej zákonnej úpravy (poznámka č. 343 na s. 106).

Ťažisková je šiesta časť, nazvaná „Princíp materiálnej publicity“. Vecne obsahuje aj dve podstatné súbory otázok, a to nadobudnutie od nevlastníka a dobrú vieru. Najmä problematika nadobudnutia od nevlastníka však nie je samozrejme spojená s problémom materiálnej publicity. Aj bez materiálnej publicity by mohlo nadobudnutie od nevlastníka fungovať. Skôr si oponent myslí, že pri zaradení problému nadobudnutia od nevlastníka do rozboru publicity registra bolo dôležité to, že register a jeho publicita vplýva určitým spôsobom na výklad dobromyseľnosti nadobúdateľa.

Pri rozbere dôvodov rozporu právneho a skutočného stavu mi chýba právny predpis ako dôvod rozporu (zmena skutočného stavu *ex lege*), je ale zrejme subsumovateľný pod „vonkajšie pôsobenie“ (s. 223).

Veľmi zaujímavý je rozbor problematiky čakateľských práv (s. 232 a nasl.), ako aj úvahy o tom, prečo nie je chránené dobromyseľné nadobudnutie bezodplatne (s. 238 a nasl.). Veľmi dôležité je stanovisko autora, možno trochu zapadnuté, že dobrá viera nadobúdateľa nie je dostatočnou hodnotou, ktorú je treba chrániť (s. 240).

Väčšia časť rozboru je venovaná problematike dobrej viery, čitateľ pritom je už z predchádzajúcich diel autora s rozborom problematiky oboznámený. Nenachádzame tu síce zásadný posun, ale vhodné štrukturovanie výkladu a prepojenosť s ostatnými časťami práce.

K samotnej materiálnej publicite a rozboru v tejto časti formulujem otázky v závere tohto posudku.

Zaujímavé úvahy o kolízii § 984 a 714 ods. 2 OZ (s. 281 a nasl.), kde autor pléduje pre ochranu dobromyseľného nadobúdateľa pred dotknutým manželom, pričom uvádza aj prípady, kedy sú chránené aj osobitné záujmy manželov (s. 283 a nasl.).

Rovnako zaujímavá je téza, že nadobudnutie vlastníctva od nevlastníka aj tak nezhojí právnu vadu plnenia (s. 285/286). Zaujímavé by boli zmluvnoprávne následky tejto vady a nároky z nej vyplývajúce – odlišné od náhrady nákladov na bránenie práva.

Rovnako zaujímavý je kritický rozbor výkladu § 985 a analýzu rozdielu medzi žalobou na určenie právnej skutočnosti a inej určovacej žaloby (s. 301 a nasl.).

Pripomienky si oponent dovoľí formulovať k úvahe autora o dobrej viere právnickej osoby (s. 268/269), kde autor vychádza z doterajšej judikatúry, presadzujúcej názor o väčšine členov štatutárneho orgánu ako relevantnej časti pre zisťovanie dobrej viery. Oponent si dovoľí zastávať názor opačný (in Števček, M. et al. Občiansky zákonník I. Komentár. Praha : C.H. Beck, 2015 § 20), prikláňajúci sa k nemeckému konceptu (BGHZ 109, 327). Autor však podáva konzistentný názor väčšinovo zastávaný, a teda ide len o opačný názor oponenta, nie výhradu k názoru uchádzača. Určitý výsek problematiky v súvislosti so zastúpením a dobrou vierou, súvisiacim s problematikou dobrej viery u právnických osôb ale habilitand nezodpovedal. K tomu otázka v súvislosti s dobrou vierou pri zastúpení.

Prínos práce

Najpodstatnejším prínosom práce je *kritický* a dôkladný rozbor „knihovního práva“, jeho jednotlivých otázok. Osobitne z pohľadu slovenského oponenta je podstatná časť výkladu zaujímavá *de lege ferenda*. Nájde sa však nemálo záverov, ktoré sa vzťahujú aj na predchádzajúcu – spoločnú – právnu úpravu, a práca tak má význam pre slovenského čitateľa aj *de lege lata*. Okrem samotnej problematiky a rozboru konceptu publicity, či dobrej viery sú zaujímavé úvahy o absolútnej ochrane relatívnych práv podľa § 126 ods. 2 OZ 1964 (s. 108).

Záver

Autor v úvode uvádza k stavu doktríny v dobách nie dávno minulých, že „*Tehdejší znalosti v oboru knihovního práva, resp. představy o jeho celkovém fungování, byly – mírně řečeno – jen mlhavé; krom toho se „čekalo na nový občanský zákoník“ a katastrální (nemovitostní) regulace tak byla od počátku budována „jen jako provizorní“ (sic!). Na úpravu, která snese epiteton5 „standardní“, tak bylo nutno čekat až do 1. 1. 2014.*“ Nepochybujem, že habilitačná práca Petra Téгла prispieva k dobehnutiu tohto manka.

Pri čítaní práce vystali oponentovi nasledovné otázky, s ktorými – alebo s niektorými z ktorých – by sa mohol habilitand vysporiadať v priebehu ďalšieho habilitačného konania, resp. v rámci obhajoby práce:

1. Z pohľadu Slovenska a tunajšej snahy o rekodifikáciu súkromného práva by ma zaujímalo, ktorú časť právnej úpravy by odporúčal neprevziať, resp. doplniť. Otázka je položená aj s ohľadom na skutočnosť, že niektoré ustanovenia či inštitúty novej právnej úpravy považuje za „mŕtve“ (s. 153).

2. Autor pracuje s rôznymi vyjadreniami princípu materiálnej publicity verejného zoznamu. Je možné vytvoriť jednotný model materiálnej publicity pre akýkoľvek verejný zoznam či register. Má byť koncepčne nastavený rozdielny model publicity napríklad pre kataster nehnuteľností a pre obchodný register, a ak áno, prečo?
3. Autor sa zrejme prikláňa k záveru, že ochrana dobrej viery prostredníctvom materiálnej publicity je abstraktná, teda nezávislá od toho, či dotknutá osoba o stave zápisu vedela (s. 220), resp. k určitému medzistavu, kedy sa má vyžadovať predstava o zapísanom stave, ale nie povinnosť presvedčiť sa nazretím do verejnej knihy (s. 254). Je takáto abstraktnosť všeobecnou vlastnosťou materiálnej publicity, alebo sú prípady, kedy bude dôležité, či sa do verejnej knihy dotknutá osoba skutočne aj pozrela?
4. Podľa autora chráni materiálna publicita len „*smluvní nabytí věcného práva*“ (s. 226). Nevytrhávame vetu z kontextu a preto si nemyslíme, že by tým autor myslel, že publicita chráni len zmenu stavu, nie stav samotný. Dôležitejšie je to, či sa podľa autora vzťahuje publicita aj na iné, ako právne úkony (právní jednání). Napríklad, ak otázka vlastníctva veci je rozhodujúca pre deliktný nárok (zodpovednosť za škodu spôsobenú vecou – predstavme, si, že registrovanou), bude rozhodujúci skutočný stav (skutočný vlastník veci), alebo bude, z dôvodu publicity, zaviazaný zapísaný vlastník?
5. K rozboru na s. 269: Ako sa žiada posudzovať dobrú vieru v prípade viacerých zástupcov, ktorý musia konať spoločne?
6. Aký je názor habilitanta na posudzovanie dobrej viery v zmysle uznesenia ústavného súdu SR sp. zn. III. ÚS 288/2016

Predložená práca je výsledkom poctivých úvah a vedeckej práce, prezentuje a posúva súčasný stav poznania v danej oblasti. Podľa môjho názoru **splňa** podmienky kladené na habilitačné práce v odbore. Po jej obhajobe a splnení ostatných podmienok habilitácie **odporúčam**, aby bol uchádzačovi udelený vedecko-pedagogický titul docent.

V Košiciach, 19. septembra 2016

Kristián Csach